

UNIVERZA V MARIBORU: POL STOLETJA ZNANJA IN RAZISKOVANJA

GORAZD MEŠKO

Univerza v Mariboru, Maribor, Slovenija
gorazd.mesko@um.si

Univerza v Mariboru 18. septembra 2025 praznuje petdeseto obletnico svojega obstoja. Od leta 1975 do danes je opravila izjemno razvojno pot in se kot druga največja javna univerza v Sloveniji umestila na svetovni zemljevid univerz z vidno uvrstitvijo na lestvici visokega izobraževanja *Times Higher Education* (THE). Razvoj na področjih izobraževanja, raziskovanja in umetnosti kaže velike dosežke ter še mnoge izzive za prihodnost. Mlada in obenem zrela univerza je pred enakimi izzivi, kot so vse druge sodobne univerze. Ti obsegajo zagotavljanje kakovostnih izobraževalnih programov, ki odražajo potrebe zaposlovanja, izvajanje raziskovalne dejavnosti, ki prispeva k svetovni znanosti, in prilagajanje potrebam trajnostnega razvoja. V poglavju je predstavljeno obdobje nastajanja univerze in njena ustanovitev, razvoj izobraževanja, raziskovanja in umetnosti, zagotavljanje kakovosti in trajnostnega razvoja, mednarodno sodelovanje in internacionalizacija, družbeno udejstvovanje in pojavljanje v javnih medijih ter vodenje in upravljanje univerze.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.1.2025.1](https://doi.org/10.18690/um.1.2025.1)

ISBN
978-961-299-000-8

Ključne besede:

univerza,
Maribor,
izobraževanje,
raziskovanje,
umetnost,
mednarodno sodelovanje,
prihodnost

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.1.2025.1](https://doi.org/10.18690/um.1.2025.1)

ISBN
978-961-299-000-8

Keywords:
university,
Maribor,
education,
research,
art,
international cooperation,
future

UNIVERSITY OF MARIBOR: HALF A CENTURY OF SCHOLARSHIP AND RESEARCH

GORAZD MEŠKO

University of Maribor, Maribor, Slovenia
gorazd.mesko@um.si

The University of Maribor celebrates its fiftieth anniversary on September 18, 2025. Since 1975, it has undergone an extraordinary development journey, and the second-largest public university in Slovenia has positioned itself as a globally recognised university with a high ranking in Times Higher Education (THE). The development of education, research, and art indicates great achievements and many challenges for the future. The young and, at the same time, mature universities face the same challenges as all other modern universities – to provide quality educational programmes that reflect employment needs, to conduct research that contributes to global science, and to adapt to the needs of sustainable development. The chapter presents the period of the university's formation and its founding, the development of education, research, and art, ensuring quality and sustainable development, international cooperation and internationalisation, social action, and appearance in public media, as well as the management and administration of the university.

1 Uvod

Maribor, univerzitetno mesto, ki bi to verjetno postalo kasneje, če ne bi bilo ljudi, ki so verjeli, da je nekoč najbolj razvito industrijsko mesto v Sloveniji treba podpreti z dodatnim lastnim znanjem in z znanjem podprtimi razvojnimi dejavnostmi. Prizadevanja mnogih, med njimi najbolj prepoznavnega Vladimirja Bračiča, geografa, pedagoga, politika, enega izmed pobudnikov za ustanovitev Univerze v Mariboru in njenega prvega rektorja, so dala zagon za vse kasnejše dejavnosti na področju razvoja univerze.

Slovesna razglasitev Univerze v Mariboru je potekala 18. septembra 1975 ob 10. uri v dvorani Union v Mariboru. Dogodek so otvorile fanfare, ki so naznanile začetek slovesnosti, nato pa so na oder prišli rektorji in prorektorji vseh jugoslovanskih univerz ter osmih univerz in visokošolskih ustanov iz Avstrije, Vzhodne Nemčije, Italije in Madžarske. Slovesnosti so se udeležili najvidnejši predstavniki Socialistične republike Slovenije – predsednik predsedstva Sergej Kraigher, predsednik Centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije France Popit, predsednik skupščine Marijan Breclj, predsednik izvršnega sveta skupščine Andrej Marinc, predsednik republiške konference Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije Mitja Ribičič, generalna sekretarka slovenskih sindikatov Ivanka Vrhovščak, predsednik republiške konference Zveze socialistične mladine Slovenije Ljubo Jasnič in članica federacije ter članica predsedstva Socialistične republike Slovenije Vida Tomšič, predstavniki Jugoslovanske ljudske armade, zastopniki zamejskih Slovencev in drugi javni družbenopolitični delavci. Slovesnost je uradno odprl Miran Potrč, predsednik sveta Univerze v Mariboru in član izvršnega komiteja predsedstva Centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije. V svojem nagovoru je izpostavil pomen združitve visokošolskih organizacij v univerzo ter poudaril njeno vlogo v izobraževanju strokovnjakov, ki bodo hkrati dejavni in odgovorni udeleženci pri samoupravnem odločanju. Ob tem je poudaril, da formalna ustanovitev univerze ni zaključek procesa, temveč zgolj prvi korak k novemu modelu samoupravnega delovanja vseh subjektov na univerzi: študentov, učiteljev in delegatov združenega dela. Univerza v Mariboru naj bi v prihodnosti še poglobila koncept odprte in z delovnim okoljem povezane institucije, pri čemer bi strokovno usposobljeni in družbeno angažirani učitelji zagotavljali kakovostno ter marksistično zasnovano izobraževanje in znanstveno delo (Melanšek in Friš, 2025; Univerza v Mariboru, n. d. i.).

Od leta 1975 do danes so se zgodile obširne družbene spremembe, bili smo deležni turbulentnih časov. Širše gledano, so se pomembne družbenopolitične spremembe zgodile s padcem Berlinskega zidu leta 1989, še pomembnejša za Slovenijo pa je bila odcepitev od Jugoslavije in samostojnost Slovenije, ki je imela v svojih zgodnjih dneh dve javni univerzi, ljubljansko in mariborsko. Po letu 1991 je treba izpostaviti pomembne spremembe na področju visokega šolstva v Evropski uniji, ki se ji je Slovenija pridružila leta 2004. Omeniti je treba tudi globalno ekonomsko krizo, ki se je začela 2008, in z njo povezane varčevalne ukrepe, ki so na nacionalni ravni trajali vse do leta 2017. Univerza se je v tem času vseeno dobro razvijala, saj so zaposleni pridobivali vse več evropskih in mednarodnih projektov ter projektov iz gospodarstva. Krize so običajno mejniki razvoja in tudi tokrat se je mariborska univerza izkazala. V času, ko je bilo težko zaradi ekonomske krize, je tlakovala pot intenzivnejšega razvoja. Nenazadnje se je univerza uspešno prilagodila še eni svetovni krizi, in sicer pandemiji covida-19, ki je popolnoma spremenila delovne, predvsem pa izobraževalne in raziskovalne procese na univerzi. Ob vseh družbenih spremembah od njenega začetka je prispevek Univerze v Mariboru k razvoju Slovenije, še posebej pa vzhodne regije, izjemnega pomena.

Drugo največje slovensko mesto je leta 1975 dobilo univerzo. Njena vloga v zadnjih petdesetih letih ni le mestnega značaja, ampak je pomenljiva za celoten vzhodnoslovenski ter širši nacionalni in mednarodni prostor. Po prvem rektorju Univerze v Mariboru Vladimirju Bračiču (1975–1979) so bili rektorji še Dali Donlagič (1979–1983), Dane Milavc (1983–1987), Alojz Križman (1987–1993), Ludvik Toplak (1993–2002), Ivan Rozman, (2003–2011), Danijel Rebolj (2011–2015), Igor Tičar (2015–2017) in Zdravko Kačič (2018–)¹ (Univerza v Mariboru, n. d. i.). Vsak rektor je s svojo ekipo dal poseben pečat razvoju mariborske univerze. Univerza se v zadnjih petdesetih letih razvija v moderno, kakovostno in ambiciozno univerzo, ki opravlja pomembno družbeno vlogo na področju terciarnega izobraževanja in raziskovanja v Sloveniji.

¹ Pri vseh nadaljnjih navajanjih kolegic in kolegov bomo uporabili samo imena in priimke po zgledu seznama rektorjev Univerze v Mariboru, razen pri navajanju akademikov Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Izognili smo se navajanju akademskih nazivov, ker so ljudje, ki so univerzo sooblikovali v različnih obdobjih, imeli različne akademske nazive.

2 O Univerzi v Mariboru

Vloga in pomen univerze v družbi sta velika, saj izobražuje posameznike, ki študirajo v okviru terciarnega izobraževanja na prvi, drugi in tretji stopnji visokošolskega izobraževanja. Univerza ponuja ustrezne izobraževalne programe in razvija raziskovalno delo. Univerza v Mariboru ni zgolj visokošolska izobraževalna ustanova, temveč srce akademskega, kulturnega in družbenega razvoja mesta Maribor ter širše regije. S svojim delovanjem univerza ne izobražuje samo novih generacij strokovnjakov, temveč mesto povezuje z znanstvenim svetom, spodbuja inovacije ter prispeva h gospodarskemu in družbenemu napredku ter ga odpira v mednarodno okolje. Njena vloga je bila in ostaja ključna za razvoj mesta, regije in celotne države. Univerza v Mariboru je specifična glede svojih članic, saj nekatere fakultete, ki so v drugih krajih, prav tako spadajo pod Univerzo v Mariboru. To so Fakulteta za kmetijstvo in biosistemske vede v Hočah, Fakulteta za organizacijske vede v Kranju, Fakulteta za logistiko v Celju, Fakulteta za turizem v Brežicah, Fakulteta za energetiko v Krškem in Fakulteta za varnostne vede v Ljubljani. Večina članic Univerze v Mariboru pa ima sedež v Mariboru, kjer je tudi rektorat. Članici Univerze v Mariboru sta tudi Univerzitetna knjižnica Maribor in Študentski domovi.

Univerza v Mariboru se je od začetka razvijala v sklopu višjih in visokih šol, ki so postale fakultete. Ustanovne članice Univerze v Mariboru so bile Visoka ekonomsko-komercialna šola Maribor, Visoka tehniška šola Maribor, Visoka šola za organizacijo dela Kranj, Pedagoška akademija Maribor, Višja pravna šola Maribor, Višja agronomska šola Maribor ter Visokošolska in študijska knjižnica Maribor (Melanšek in Friš, 2025). Sledilo je postopno pridruževanje drugih mladih fakultet in delitev večjih fakultet na manjše fakultete (npr. Pedagoška fakulteta se je razvila še v Filozofsko fakulteto ter Fakulteto za naravoslovje in matematiko, Fakulteta za energetiko je nastala iz dela Fakultete za elektrotehniko, računalništvo in informatiko). Leta 2025 so članice Univerze v Mariboru naslednje fakultete (17): Ekonomsko-poslovna fakulteta (EPF UM), Fakulteta za elektrotehniko, računalništvo in informatiko (FERI UM), Fakulteta za energetiko (FE UM), Fakulteta za gradbeništvo, prometno inženirstvo in arhitekturo (FGPA UM), Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo (FKKT UM), Fakulteta za kmetijstvo in biosistemske vede (FKBV UM), Fakulteta za logistiko (FL UM), Fakulteta za naravoslovje in matematiko (FNM UM), Fakulteta za organizacijske vede (FOV UM), Fakulteta za strojništvo (FS UM), Fakulteta za turizem (FT UM), Fakulteta za varnostne vede (FVV UM), Fakulteta za zdravstvene vede (FZV UM), Filozofska

fakulteta (FF UM), Medicinska fakulteta (MF UM), Pedagoška fakulteta (PEF UM) in Pravna fakulteta (PF UM) (Univerza v Mariboru, n. d. h.).

Univerza v Mariboru od leta 2016 spada med štiri odstotke najuglednejših univerz na svetu. Je edina slovenska univerza, uvrščena na *Times Impact Rankings* 2021, prav tako pa se uvršča med najboljše mlade univerze na Timesovi lestvici *Young University*. Prejela je priznanje odličnosti v upravljanju s človeškimi viri v raziskovanju in priznanje za dobro počutje tujih študentov na visokošolskih institucijah, nagrado za globalno zadovoljstvo študentov, jabolko kakovosti in certifikat Športnikom prijazno izobraževanje. Univerza skrbi tudi za spoštovanje etike in integritete (Univerza v Mariboru, n. d. b.).

3 Izobraževalna dejavnost

Izobraževalna dejavnost je bila temeljna dejavnost univerze od njenega začetka. Pomembne spremembe na področju visokega šolstva so se zgodile z bolonjsko prenovo programov visokošolskega izobraževanja. Visoki ideali bolonjske prenove visokega šolstva v Evropi so prinesli številne spremembe. Ideal visokošolskega učitelja naj bo pedagog, vrhunski raziskovalec, nekdo, ki prispeva k nacionalnim politikam na svojem področju, obenem pa naj bo njegov prispevek viden tudi v lokalni skupnosti in na ravni univerze. Izobraževalna dejavnost poteka na fakultetah, ki študentom ponujajo 178 izobraževalnih programov (Sotlar in Frumen, 2025). Poleg izobraževalnih programov univerza nudi tudi vsebine s področja vseživljenjskega učenja. Univerza v Mariboru se odlično prilagaja tudi izobraževanju Erasmus+ študentov, ki predavanja poslušajo v angleškem jeziku. Ponuja jim številne predmete v zmanjšanem obsegu. Na voljo so tudi številni programi za tuje študente, ki si v okviru rednega študija pridobivajo ustrezno izobrazbo. Univerza v Mariboru se lahko pohvali tudi z doktorsko šolo, ki skupaj s fakultetami zagotavlja pridobivanje najvišje stopnje izobrazbe in šolanje kadrov za delo na področju znanosti in raziskovanja. Število diplomantov, ki so študij uspešno zaključili na eni od stopenj, znaša 147.800, dodiplomski študij je uspešno zaključilo 130.380 študentov, magistrskega 15.537, doktorski študij pa 1.882 študentov.²

² Za podatke se zahvaljujem Sebastijanu Frumnu z rektorata Univerze v Mariboru.

Pomembna dejavnost, povezana s študijem, je bivanje študentov v študentskih domovih v Mariboru, kjer je dobro poskrbljeno za življenjske in študijske pogoje (Univerza v Mariboru, Študentski domovi, n. d.). Zagotavljanje enake kakovosti bivanja študentov v času študija na lokacijah zunaj Maribora je večji izziv.

Posebej je treba omeniti razvoj Medicinske fakultete in Fakultete za zdravstvene vede, ki se odlično prilagajata potrebam po kadrih na področju zdravstva v času, ko v Sloveniji primanjkuje zdravstvenega osebja. Poleg študija medicine so novi programi na področju dentalne medicine in farmacije pomembna dodana vrednost Univerzi v Mariboru in širšemu okolju. Tudi druge fakultete se dejavno prilagajajo potrebam na trgu delovne sile in projekcijam potreb različnih izobrazbenih profilov v prihodnosti.

4 Raziskovalna in umetniška dejavnost

Raziskovalna dejavnost na Univerzi v Mariboru temelji na štirih temeljnih stebrih, in sicer na stabilnem financiranju znanstvenoraziskovalne dejavnosti, nacionalnih raziskovalnih projektih, evropskih in mednarodnih projektih ter raziskovalnih skupinah in raziskovalcih (Univerza v Mariboru, n. d. e.). Stabilno financiranje znanstvenoraziskovalne dejavnosti zagotavljajo štirje stebri: institucionalni steber financiranja, programski steber financiranja, razvojni steber financiranja in programi nacionalnih raziskav. Univerza v Mariboru pokriva naslednja znanstvena področja: matematika, osnovne sestavine snovi, fizika kondenzirane snovi, fizikalna in analizna kemija, sintezna kemija in materiali, računalništvo in informatika, sistemsko in komunikacijsko inženirstvo, produktno in procesno inženirstvo, znanost o vesolju, znanost o Zemlji, inženirstvo materialov, molekule življenja: biološki mehanizmi, strukture in funkcije, integrativna biologija: od genov in genomov do sistemov, celična, razvojna in regenerativna biologija, fiziologija na področju zdravja, bolezni in staranja, nevroznanost in motnje živčnega sistema, imunost, infekcija in imunoterapija, preprečevanje, diagnosticiranje in zdravljenje človeških bolezni, okoljska biologija, ekologija in evolucija, biotehnologija in biosistemsko inženirstvo, posamezniki, trgi in organizacije, institucije, upravljanje in pravni sistemi, družba in njena raznolikost, človeški um in njegova kompleksnost, kulture in kulturna produkcija, preučevanje človeške preteklosti ter človeška mobilnost, okolje in prostor (Univerza v Mariboru, n. d. g.).

Na področju programskega stebra je v letu 2024 na Univerzi v Mariboru delovalo 51 programskih skupin, v katerih se je usposabljal 111 mladih raziskovalcev. Univerza v Mariboru izvaja 92 temeljnih, 13 aplikativnih, 6 podoktorskih in 40 projektov ciljnega raziskovalnega programa. Sodeluje v 126 mednarodnih raziskovalnih in razvojnih projektih, vključno s projekti, sofinanciranimi iz evropskih strukturnih skladov. Skupno se znanstvenoraziskovalno delo na Univerzi v Mariboru izvaja v okviru 111 raziskovalnih skupin. Projektov, v katerih sodeluje gospodarstvo oz. drugi uporabniki znanja, je bilo 361. Podporo raziskovalni dejavnosti zagotavlja Oddelek za raziskovalno in umetniško dejavnosti Univerze v Mariboru (Univerza v Mariboru, n. d. d.). Univerza v Mariboru je del odprte znanosti (Univerza v Mariboru, n. d. f.), kar širšemu krogu uporabnikov omogoča spoznavati dosežke znanosti.

Pomembno podporo raziskovalni dejavnosti nudi Univerzitetna knjižnica Maribor z elektronskim dostopom do nacionalnih in mednarodnih publikacij (Univerza v Mariboru, Univerzitetna knjižnica Maribor, n. d.). Institut informacijskih znanosti zagotavlja spremljanje raziskovalnih dosežkov raziskovalcev (SICRIS, Informacijski sistem o raziskovalni dejavnosti v Sloveniji, n. d.; IZUM, Institut informacijskih znanosti, Maribor, n. d.) in njihovo rangiranje po disciplinah za potrebe razpisov Javne agencije za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije [ARIS], n. d.) in drugih financerjev raziskovalnega dela.

Na fakultetah glede znanstvenih dosežkov izstopajo naslednja znanstvenoraziskovalna področja: proizvodne tehnologije in sistemi (FS UM), računalništvo in informatika (FERI UM), gradbeništvo in promet (FGPA UM), kemijsko inženirstvo in kemija (FKKT UM), biologija, matematika, fizika, vzgoja in izobraževanje (FNM UM), upravne in organizacijske vede (FL UM), energetika in električne naprave (FE UM), ekonomija (EPF UM), jezikoslovje (FF UM), vzgoja in izobraževanje (PEF UM), upravne in organizacijske vede (FOV UM), pravo (PF UM), kriminologija in socialno delo, upravne in organizacijske vede (FVV UM), ekonomija (FT UM), mikrobiologija in imunologija, metabolne in hormonske motnje, biokemija in molekularna biokemija (MF UM), rastlinska produkcija in predelava (FKBV UM) ter javno zdravstvo (varstvo pri delu) (FZV UM). Univerza se odlikuje tudi na področju umetnosti, in sicer na področju glasbe ter likovne umetnosti (Korošak idr., 2025).

Pedagoški delavci in raziskovalci Univerze Mariboru so prejeli številne nagrade Republike Slovenije za znanstvenoraziskovalno delo. Uvodoma omenjamo Zoisovo nagrado in Zoisovo priznanje, ki sta najvišja državna nagrada in najvišje priznanje za dosežke na področju znanstvenoraziskovalne in razvojne dejavnosti. Zoisova nagrada se podeli za življenjsko delo raziskovalke oziroma raziskovalca, ki se je s svojim delom izjemno uveljavil na področju znanstvenoraziskovalne in razvojne dejavnosti, ter za vrhunske dosežke na področju znanstvenoraziskovalne in razvojne dejavnosti.³

Prejemniki Zoisove nagrade za življenjsko delo so: *Željko Knez* na področju kemijskega inženirstva (2024), *Joso Vukman* na področju matematike (2023) in *Zinka (Terezija) Zorko* za raziskave govorov koroške, štajerske in panonske narečne skupine na glasoslovni, oblikoslovni, skladenjski in besedijski ravni (2013). Drugi prejemniki Zoisove nagrade so: *Matjaž Perc* za vrhunske znanstvene dosežke na področju fizike kompleksnih sistemov (2018), *Zdravko Kravanja* za vrhunske dosežke na področju razvoja računalniško podprtih metod in orodij za sintezo in rekonstrukcijo procesov (2017), *Gorazd Meško* za vrhunske dosežke v ekološki kriminologiji (2014), *Matjaž Klemenčič* in *Vladimir Klemenčič* (Univerza v Ljubljani) za vrhunske znanstvene in razvojne dosežke za knjigo *Die Kärntner Slowenen und die Zweite Republik: zwischen Assimilierungsdruck und dem Einsatz für die Umsetzung der Minderheitenrechte*, Mohorjeva družba/Hermagoras, 2010 (2011), *Miha Drofenik* za vrhunske raziskovalne dosežke na področju materialov (2010), *Marko Jesenšek* za vrhunske dosežke na področju slovenskega jezika (2009), *Sandi Klavžar* za vrhunske znanstvene in razvojne dosežke na področju matematike (2007), *Željko Knez* za vrhunske znanstvene in razvojne dosežke na področju tehniške kemije (2006), *Leopold Škerget* za vrhunske znanstvene dosežke na področju procesnega in okoljskega inženirstva (2001) ter *Marko Robnik* za vrhunske dosežke na področju fizike (1997).

Zoisovo priznanje so prejeli naslednji sodelavci in sodelavke Univerze v Mariboru: *Uroš Potočnik* za pomembne dosežke na področju raziskovanja genoma za personalizirano medicino (2024), *Irena Stramljur Breznik* za pomembne dosežke na področju znanstvenoraziskovalnega dela in razvijanja inovativnih pristopov v jezikoslovju (2023), *Matjaž Finšgar* za pomembne dosežke na področju razvoja

³ Za posredovanje seznamov prejemnikov nagrad, priznanj in časti se zahvaljujem Lidiji Gregorec z rektorata Univerze v Mariboru.

nekonvencionalnih orodij v analizi kemiji (2023), *Lidija Čuček* za pomembne dosežke na področju procesne systemske tehnike (2022), *Nataša Vaupotič* za raziskave na področju modeliranja struktur in resonančnega odziva večdimenzionalnih termotropnih faz (2021), *Samo Kralj* za pomembne znanstvenoraziskovalne dosežke na področju fizike mehke snovi (2020), *Boštjan Brešar* za pomembne dosežke na področju teorije grafov (2019), *Maja Rupnik* za pomembne znanstvene dosežke v mikrobiologiji (2014), *Mojca Škerget* za pomembne znanstvenoraziskovalne in razvojne dosežke v kemijskem inženirstvu (2012), *Boštjan Golob* (Univerza v Ljubljani), *Samo Korpar* in *Marko Starič* (Univerza v Ljubljani) za pomembne dosežke v eksperimentalni fiziki osnovnih delcev (2012), *Valerij Romanovskij* za pomembne znanstvene dosežke v matematiki (2011), *Matjaž Perc* za pomembne dosežke na področju teoretične fizike (2009), *Jože Balič* za pomembne dosežke na področju proizvodnih tehnologij in sistemov (2007), *Matjaž Valant* za pomembne znanstvene dosežke na področju materialov (2003), *Borut Zalar* za pomembne znanstvene dosežke na področju matematike (2001), *Andrej Polajnar*, *Erich Štefanec*, *Zlatko Vezjak* in *Slavko Mlinarič* za izume in tehnološke dosežke pri razvoju protivlomnih sistemov in trezorjev (2001), *Sandi Klavžar* za pomembne znanstvene dosežke v matematiki na področju teorije grafov (2000), *Božidar Krajncič* za pomembne znanstvene dosežke na področju fiziologije cvetenja (1999) in *Željko Knez* za pomembne znanstvene dosežke za izpopolnitve procesov ekstrakcij sub- in superkritičnih tekočin (1998).

Republika Slovenija od leta 2005 podeljuje Puhova priznanja ter od leta 2018 tudi Puhove nagrade, ki jih prejmejo posameznice ali posamezniki, ki so zaslužni za izume, tehnološke in netehnološke razvojne dosežke ter uporabo znanstvenih izsledkov vseh znanstvenih področij pri uvajanju novosti v gospodarsko in družbeno prakso. Puhovo priznanje je v letu 2020 prejel *Darko Goričanec* za inovativno tehnologijo povečanja izkoristka primarnega goriva za potrebe visokotemperaturnega ogrevanja.

Nagrade Republike Slovenije za znanstvenoraziskovalno delo so najvišje državne nagrade za znanstvenoraziskovalno delo in so se podeljevale od leta 1992 do 1996/97. Nagrado Republike Slovenije za leto 1995 so prejeli *Andrej Žnidaršič*, *Marjeta Limpel* in *Miha Drofenik* za izum kemijske sestave ter tehnološki in proizvodni postopek priprave močnostnih Mn-Zn feritov, uporabljenih v frekvenčnem področju od 16 kHz do 1 MHz. Nagrado Republike Slovenije za leto 1993 je prejela *Jera Vodušek Starič* za vrhunski dosežek na področju zgodovine.

V letih od 1957 do 1991 je bila Kidričeva nagrada najvišje slovensko priznanje oz. nagrada za znanstvene dosežke. Nagrade Sklada Borisa Kidriča so prejeli: *Mirko Križman* za delo *Jezik kot socialni in nacionalni pojav – primerjalno z jezikovnimi odnosi v Radgonskem kotu* (1991), *Joso Vukman* za področje funkcionalne analize (1990), *Vladislav Rajkovič* in *Marko Bobanc* za pomembne dosežke na področju računalniško podprtega odločanja z uporabo metod umetne inteligence (1990), *Jože Mlinarič* za delo *Kostanjeviška opatija 1234–1786* (1988), *Savo Spaić*, *Alojz Križman* in *Anton Klemenčič* za raziskave in razvoj malolegiranih bakrovih zlitin (1985), *Vladimir Bračič* za pomembne raziskovalne dosežke na področju geografije (1984), *Miha Drofenik* za dela, ki obravnavajo sintezo in karakterizacijo magnetnih faz na osnovi Fe_2O_3 in polprevodne keramike na osnovi BaTiO_3 (1983), *Borut Belec* za razprave in študije o geografskih značilnostih razvoja vinogradov, sadovnjakov in hmeljišč v Sloveniji (1982) ter *Andro Alujevič* in *Leopold Škerget* za dela s področja metod simultane analize temperatur in napetosti v gorivnih elementih in reaktorskih tlačnih vodih (1981).

Nagrado za izume in izboljšave za leto 1990 je prejel *Vojko Ožim* za izum hidrokinetični postopek za razželezenje vod s kisikom.

Sodelavci Univerze v Mariboru so bili tudi prejemniki nagrad s področja umetnosti. Prešernove nagrade in nagrade Prešernovega sklada so najvišja priznanja Republike Slovenije za dosežke na področju umetnosti. Prešernovo nagrado podeljujejo ustvarjalcem, ki so z vrhunskimi umetniškimi dosežki v okviru svojega življenjskega opusa trajno obogatili slovensko kulturno zakladnico. Nagrado Prešernovega sklada pa prejmejo ustvarjalci za vrhunske umetniške dosežke, ki so bili javnosti predstavljeni v zadnjih treh letih in pomenijo obogatitev slovenske kulturne zakladnice. Nagrado Prešernovega sklada v letu 2004 je prejel *Oto Rimele* za razstavo *Iluminacije*.

Pedagogi in raziskovalci Univerze v Mariboru so tudi člani Slovenske akademije znanosti in umetnosti (SAZU, n. d.). Aktivna člana SAZU sta *akademik Marko Jesenšek*, dr. jezikoslovnih znanosti, redni profesor na Oddelku za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete Univerze v Mariboru, izredni član od 1. junija 2017, redni član od 1. junija 2023, tajnik razreda za filološke in literarne vede od 1. oktobra 2021, in *akademik Željko Knez*, redni profesor za kemijsko inženirstvo na Fakulteti za kemijo in kemijsko tehnologijo Univerze v Mariboru, izredni član od 1. junija 2017 in redni član od 1. junija 2023. Pokojna član in članica SAZU sta *akademik Jože Mlinarič* (rojen 1935, umrl 2021), redni profesor za zgodovino fevdalizma in

pomožne zgodovinske vede Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru in njen zaslužni profesor, izredni član SAZU od 6. junija 1995, redni član od 7. junija 2001, in *akademikinja Zinka Zorko* (rojena 1936, umrla 2019), dr. znanosti, redna profesorica za zgodovino in dialektologijo slovenskega jezika Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru in njena zaslužna profesorica, izredna članica SAZU od 12. junija 2003, redna članica od 21. maja 2009.

Nagrade Republike Slovenije na področju šolstva se podeljujejo od leta 1966. To so najvišje državne nagrade, ki se podeljujejo za najvišje dosežke, ki pomembno prispevajo k razvoju pedagoške prakse in teorije ter h kakovostnemu izobraževanju, utrjujejo varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin v vzgoji in izobraževanju, omogočajo pozitivne vzgojne vplive šole ter spodbujajo humanizacijo odnosov v šoli. Nagrade za življenjsko delo v visokem šolstvu so prejeli *Martin Kramar* (2006), *Peter Glavič* (2010), *Ivan Gerlič* (2014), *Boris Aberšek* (2019) in *Jurka Lepičnik Vodopivec* (2020). *Majda Schmidt Krajnc* je prejela nagrado za izjemne dosežke na področju visokega šolstva (2017).

Častni znak svobode Republike Slovenije sta prejela *Majda Slajmer Japelj* (1996) in *Milan Ževart* (2002). Srebrni znak svobode Slovenije sta prejela *Tine Lab* (1999) in *Ivan Vanek Šiftar* (1999). Častni znak svobode Republike Slovenije sta prejela *Jože Florjančič* (2000) in *Božidar Krajncič*. Nosilca zlatega reda za zasluge Republike Slovenije sta *Zora Janžekovič* (2004) in *Ludvik Toplak* (2022). Red za zasluge je prejel *Zmago Turk* (2006), medaljo za zasluge pa *Ivan Kranjc* (2014). Raziskovalci Univerze v Mariboru so prejeli tudi številna mednarodna priznanja in nagrade.

5 Kakovost in trajnostni razvoj

Mednarodne lestvice razvrščanja na osnovi javno objavljene metodologije izdelajo številčno oceno kakovosti študijskih programov, dejavnosti, institucij ali nacionalnih visokošolskih sistemov. Lestvice merijo in primerjajo akademske dosežke na osnovi kvantitativnih kazalnikov in s tem spodbujajo doseganje akademske odličnosti. Lestvice so se v mednarodnem visokošolskem prostoru uveljavile kot vir informacij in kot eno izmed orodij za spremljanje kakovosti (Univerza v Mariboru, n. d. b.).

Univerza v Mariboru postavlja načela družbene odgovornosti in trajnostnega razvoja v ospredje svojih aktivnosti. Strategija Univerze v Mariboru v svojih ciljih zasleduje vključujoč, inovativen in povezan visokošolski prostor, ki bo usposabljal aktivne,

kritične in odgovorne državljane, zagotavljal kakovost izobraževanja in raziskovanja, akademsko integriteto in skrbel za trajnostni razvoj družbe. Univerza v Mariboru stremi k trajnostnemu, družbeno odgovornemu in kakovostnemu razvoju znanstvenih ved in umetniških disciplin ter raziskovalnih področij in podpodročij ob upoštevanju načel pametne specializacije s poudarkom na reševanju družbenih izzivov. Univerza v Mariboru je najbolj ocenjena slovenska univerza, uvrščena na lestvici *Times Impact Rankings*, ki ocenjuje, kako univerze skrbijo in vključujejo cilje trajnostnega razvoja v svoje delo. Univerza v Mariboru spremlja in vpeljuje doseganje vedno več ciljev trajnostnega razvoja v svoje delovanje, letos je na lestvici sodelovala z enajstimi cilji trajnostnega razvoja. Področje kakovosti vsebuje tudi izobraževanja in izpopolnjevanja zaposlenih, evalvacije dela po posameznih področjih ter študentske ankete. Univerza je tudi prijazna do študentov s posebnimi potrebami. Univerza v Mariboru zanje prilagaja izobraževalni proces in jim z infrastrukturnimi posegi v stavbe omogoča lažji dostop in uporabo prostorov (Univerza v Mariboru, n. d. a.).

Prizadevanja za trajnostni razvoj univerze potekajo na dva načina, in sicer z umeščanjem zelenih in drugih trajnostnih vsebin v izobraževanje in raziskovanje ter z družbeno dejavnostjo univerze na področju trajnostnega razvoja družbe nasploh (Vovk idr., 2025).

Prispevek k ugledu ter povezanost univerze z drugimi institucijami, organizacijami in civilno družbo se kaže v številnih rezultatih na različnih področjih dejavnosti univerze in v umeščanju znanja v različna prizadevanja za dvig kakovosti življenja, razumevanja družbenih in naravnih pojavov ter prispevka k razvoju tehnologij in procesov. Nagrade in priznanja, od univerzitetnih do nacionalnih in mednarodnih, ter članstva v nacionalnih znanstvenih združenjih in mednarodnih akademijah znanosti in umetnosti pričajo o razvoju posameznikov in naše univerze kot celote. Prispevek posameznikov, ki so prejeli visoka nacionalna in mednarodna priznanja ter nagrade, k ugledu univerze je velik.

6 Mednarodno sodelovanje in internacionalizacija

Mednarodno sodelovanje je pomembno za razvoj univerze. Sodelovanje z najboljšimi vodi v napredek, ustrezno spreminjanje praks in novo znanje. Pogoj 3-mesečnega pedagoškega ali raziskovalnega delovanja v tujini na področju izvolitev v nazive visokošolskih učiteljev in visokošolskih sodelavcev je izjemnega pomena, še

posebej, če se posameznik odloči, da bo čas preživel na univerzi, ki je vodilna na določenem področju. Pri tem gre za medsebojno spoznavanje in če je rezultat takšnega sodelovanja razvoj predmeta, objava članka v znanstveni reviji ali priprava novega projekta, je to odlično. Tudi obiski kolegov z drugih univerz v Mariboru so zelo koristni za obe strani. Nenazadnje, vključevanje študentov v mednarodne izmenjave, ne le na področju izobraževanja, ampak tudi študentskega raziskovalnega dela, z udeležbami na mednarodnih konferencah ali poletnih (doktorskih) šolah, je izjemna izkušnja za mlade ljudi (Univerza v Mariboru, n. d. č.). Število sporazumov Univerze v Mariboru o sodelovanju z univerzami po svetu, ki niso le črka na papirju, je do leta 2025 naraslo na 650.⁴

Poleg ustaljenih programov mednarodnega sodelovanja in zveze evropskih univerz ATHENA, predavateljskih, študentskih ter drugih izmenjav v okviru programa Erasmus+ in organizacije poletnih šol so pomembni tudi drugi programi za krepitev povezav med raziskovalci (npr. Švicarska nacionalna znanstvena fundacija in program Fulbright), ki privedejo do dviga kakovosti dela in vključevanja zaposlenih na Univerzi v Mariboru v evropske in mednarodne znanstvene kroge, združenja in projektne ter razvojne skupine (Swiss National Science Foundation, n. d.; U.S. Embassy in Slovenia, n. d.; Univerza v Mariboru, n. d. č.). Mednarodno sodelovanje je možno povezano z raziskovalnim delom, sledi pedagoško delo, študentske izmenjave, v zadnjem času pa tudi mednarodno sodelovanje in izmenjave administrativnega in podpornega osebja Univerze v Mariboru. Univerza v Mariboru se je z različnimi, tudi konferenčnimi dejavnostmi zarisana na zemljevid svetovne znanosti.

7 Družbeno udejstvovanje in pojavljanje v medijih

Misleci in družbeni kritiki kot del akademskega okolja na Univerzi v Mariboru so pomembni spremljevalci ter ocenjevalci družbenih dogajanj. Komentirajo dogodke in Univerzo v Mariboru predstavljajo v medijih, predvsem na televiziji, radiu in v dnevnem tisku. Prispevki v medijih pomembno vplivajo na predstavljanje dela na univerzi, komentiranje družbenih dogajanj in ozaveščanje javnosti o določenih temah. V času informacijske tehnologije ter sodobne informacijske družbe na to področje pomembno vplivata svetovni splet in odprta znanost. Predstavniki univerze so nepogrešljivi člani delovnih skupin za pripravo zakonodaje (ne le s

⁴ Za podatke o mednarodni dejavnosti se zahvaljujem Urošu Klinetu z rektorata Univerze v Mariboru.

področja visokega šolstva in raziskovalne dejavnosti) ter nacionalnih programov iz različnih sektorjev družbenega življenja (npr. socialne, zdravstvene, kmetijske, migracijske, varnostne in kriminalitetne politike). Univerza na svoji spletni strani obvešča javnost o najpomembnejših dogodkih (Univerza v Mariboru, n. d. c.).

8 Vodenje in upravljanje univerze

Vodenje in upravljanje sta pomembna vidika delovanja univerze, saj se pred njo postavljajo vse večji izzivi, predvsem pa specializacije posameznih administrativnih opravil. Vlogo pri tem imajo strokovne službe rektorata, fakultet in univerzitetna knjižnica. Visoko usposobljen kader, ki nudi podporo pedagoškim in raziskovalnim delavcem, je izjemno pomemben. Skrb za kadre Univerze v Mariboru je še posebej pomembna, saj je treba zagotoviti trajnostni razvoj, to pa lahko zagotovijo le vrhunski kadri, predani svojemu poslanstvu. Brez ustreznih in dobrih kadrov ni pedagoškega, raziskovalnega, umetniškega in razvojnega dela. To je predpogoj, da se vzpostavi kakovosten izobraževalni in raziskovalni sistem ter da se študentom ponudi kakovostno znanje in zagotovi konkurenčnost na trgu delovne sile. Pri tem je treba poudariti, da si univerza zavzeto prizadeva za strokovni razvoj vseh kadrov, upošteva etične in profesionalne vidike, povezane z delom, zagotavlja dobre pogoje zaposlovanja, ustrezne delovne pogoje, izvaja usposabljanja ter razvoj kakovosti na vseh področjih. Slednje je odlika Univerze v Mariboru na večini področij, kajti brez kakovosti ni napredka. Spremljanje in izvajanje kadrovske politike s prizadevanji za čim boljši kader je pomembno za izvajanje nalog v sedanjem času in za prihodnji razvoj univerze.

Vodstvo Univerze v Mariboru si prizadeva tudi za izobraževanje in usposabljanje zaposlenih. Zametki sistematično organiziranih usposabljanj za zaposlene na Univerzi v Mariboru segajo v leto 2014, ko smo si za cilj zadali vzpostavitev Centra za razvoj in kariero zaposlenih, v okviru katerega je bil namen izvajati delavnice, dostopne vsem zaposlenim, z namenom prepoznavanja in nadgrajevanja ključnih kompetenc pri opravljanju njihovega dela. Na podlagi informacij, pridobljenih iz primerov dobrih praks partnerskih univerz, ter rezultatov ankete o potrebnih znanjih in kompetencah zaposlenih je Univerza v Mariboru leta 2015 oblikovala prvi celoviti program izobraževanj in usposabljanj za zaposlene. Razvoj na tem področju je intenziven in leta 2025 univerza ponuja široko paleto usposabljanj in izobraževanj, ki jih izvajajo domači strokovnjaki in tudi drugi priznani strokovnjaki iz Slovenije in tujine z bogatimi izkušnjami in ustreznimi strokovnimi znanji. Dodatna

izobraževanja in usposabljanja so na voljo tudi študentom in raziskovalcem na začetku znanstvene kariere.

Univerza v Mariboru se lahko pohvali s Centrom za zaslužne profesorje in upokojene visokošolske učitelje (Univerza v Mariboru, n. d.). Namen centra je spodbujati in podpirati razumsko (intelektualno) in družabno sodelovanje med člani centra z načrtovanjem dejavnosti (npr. srečanj, predavanj, delavnic, izletov, interesnih skupin) v zadevah skupnega pomena; podpirati akademsko delo tistih članov, ki nadaljujejo s takim delom; zagotavljati, da člani dobivajo priznanje, ugodnosti in pozornost, ki so primerni njihovem dolgoletnemu sodelovanju in prispevkom Univerzi v Mariboru (UM); vzdrževati tesno sodelovanje med člani in UM; sodelovati z UM, da bi izrabili duševne in akademske vire članov; dvigovati zavest o preteklih, sedanjih in možnih prihodnjih prispevkih članov UM ter mestni, državni in svetovni skupnosti; iskati in uporabljati dodatne poti za služenje in vključevanje članov. Ključna vloga centra je tudi spodbujanje medgeneracijskega sodelovanja.

Univerza v Mariboru je ustanovila tudi Univerzitetno založbo Univerze v Mariboru, ki skrbi za objavlanje monografij, zbornikov, revij, učbenikov in drugih publikacij, pomembnih za pedagoški in raziskovalni proces, ter promocijo univerze v širšem okolju. Od septembra 2016 do pomladi 2025 je založba izdala 782 različnih monografskih publikacij. Založba izdaja 16 strokovnih in znanstvenih revij in se poteguje za uvrstitev v Scopus (Univerzitetna založba, n. d.).

Univerzo v Mariboru pozitivno označuje vključevanje študentov in študentk v odločevalske procese ter evalvacijo pedagoškega procesa. Že zelo zgodaj na razvojni poti univerze so postali člani in članice organov univerze, senata, komisij, odborov itd. Pomembno je tudi to, da številni diplomanti in diplomantke različnih smeri po opravljenem dodiplomskem in podiplomskem študiju tvorijo del razvojnega jedra univerze.

9 Sklepno razmišljanje in zahvala

Univerza v Mariboru je prisotna povsod po mestu, v mestnem jedru, na njegovem obrobju in v različnih predelih. Tudi zato je Maribor univerzitetno mesto; mesto, polno mladih ljudi, ki poživijo mestno središče in mesto v celoti, vdihujejo mestu življenje in mladost. Tako je tudi na lokacijah, kjer se mladi izobražujejo na

fakultetah, ki imajo sedež zunaj Maribora. Univerza v Mariboru je v svojem petdesetletnem razvoju postala svetovno prepoznavna univerza, ki je ambiciozna, trajnostno naravnana, odprta, razvijajoča se visokošolska in raziskovalna institucija in ima vse lastnosti institucije, ki se dobro zaveda preteklosti, sedanjosti in je usmerjena v prihodnost. Univerza se lahko pohvali z odličnimi študenti in prepoznavnimi diplomanti na vseh stopnjah študija. Dobro je umeščena v slovenski družbeni prostor, saj krepi tudi svojo družbeno vlogo. Zato skrbi za razvoj kadrov in ustreznih delovnih pogojev za pedagoške delavce in raziskovalce ter za vse druge zaposlene na univerzi.

Brez strokovnih služb, sodelavk in sodelavcev strokovnih služb rektorata, fakultet, knjižnic in študentskih domov tudi ne bi bilo prej zapisanega razvoja univerze. Univerza je kompleksen ustroj in kakovost univerze je odvisna od vseh segmentov ustroja. V mnogih izpostavljenih dejstvih so v ozadju tudi dejanja strokovnih delavcev in delavk, ki povsod ustvarjajo podstat za kakovostno izvajanje izobraževanja, raziskovanja in umetniškega dela, učenja študentov in poučevanja visokošolskih učiteljev.

Pri urejanju tako pomembne publikacije, kot je ta, in pri pisanju uvodnika se porajajo številni občutki in spomini. Čeprav se je fakulteta, kjer delam že od leta 1992, v svojem razvoju večkrat preoblikovala in postala šele jeseni leta 2003 polnopravna članica Univerze v Mariboru, spadamo med mlajše članice mariborske univerze, vsekakor pa ene izmed zelo dejavnih. V tem obdobju sem spoznal številne ravni delovanja, od visokošolskega učitelja do predstojnika katedre za kriminologijo, prodekana za raziskovalno delo, dekana, predsednika upravnega odbora Univerze v Mariboru, člana komisij na fakulteti in univerzi ter članstva v senatu fakultete in na univerzi. Od vsega dela je najpomembnejše delo s študenti, ki so naša prihodnost. Pomembna je tudi raziskovalna dejavnost, ki je pravzaprav tisto, kar nas raziskovalce motivira za še bolj kakovostno delo, dejavnost, kjer lahko izživimo svojo znanstveno radoživost, iskrivost, radovednost in iskanje novega. Ta čudoviti svet spoznavanja resnic, zakonitosti, ki je v procesu raziskovanja zapleten, na koncu pa največkrat čisto enostaven. Članice univerze se zelo razlikujejo, saj je težko dati na skupni imenovalc družboslovje, humanistiko, tehniko, naravoslovje in umetnost. To, kar šteje, je dejstvo, da poleg pedagoškega dela s študenti prispevamo k znanosti, kritični družboslovni misli in umetnosti, ne le v nacionalnem, ampak tudi v globalnem okolju. Pri tem je treba upoštevati humanistične vrednote in družbeno odgovornost univerze.

Petdeset let je veliko in malo. Ne morem mimo spomina na pogovor v času obiska pred približno desetimi leti na Univerzi v Cambridgeu v Pembroke kolidžu v Veliki Britaniji. Eden od profesorjev me je vprašal, ali je univerza, iz katere prihajam, stara. Odgovoril sem mu, da je stara približno štirideset let. Da, je kar stara. Nasmejal se je in dejal, da je verjetno zelo mlada. Odvisno od perspektive in primerjave.

Mladost naše univerze je pravzaprav prednost. Kljub mladosti institucije, zaposleni in študenti dosegajo odlične rezultate in nekateri rezultati dosegajo tudi globalne razsežnosti. Iz malega raste veliko in petdeset let je za nas lepa starost, ki omogoča veliko. Kot je izpostavljeno v zaključnem poglavju o razvoju univerze, ugotavljam, da se z enakimi ali podobnimi izzivi soočajo tudi zelo stare univerze, pa tudi mlajše. Starost univerze pri tem nima tako velikega pomena. Štejejo pa predvsem financiranje, kakovost kadrov, kakovost izobraževalnih programov, raziskovalni dosežki, pa tudi vpliv univerze na družbeno življenje, kritična misel in umeščenost univerze v številne družbene dejavnosti, tako mednarodne, nacionalne in regionalne kot tudi lokalne. Še posebej je pomembno mednarodno povezovanje in učenje od najboljših, sodelovanje z najboljšimi ter prenos znanja v naše družbeno okolje. Pred vsemi, ki delajo v različnih akademskih okoljih, so podobni izzivi. Kljub temu lahko dokaj optimistično zremo v prihodnost, saj ima univerza obetaven kader za ohranjanje ustreznega položaja na področju visokega šolstva in raziskovanja. Naj samo omenim izobraževanje za deficitarne poklice, na primer pomanjkanje zdravnikov in zobozdravnikov, ter druga področja, kjer univerza lahko zapolni prazen prostor, vendar ne čez noč. Edina stalnica v družbi so nenehne spremembe, ki se jim je treba prilagajati in iskati optimalne rešitve. Univerza v Mariboru si na tem področju zelo prizadeva dosegati visoke cilje in upam si trditi, da ni bojazni, da bi zmanjkalo dela in novih raziskovalnih izzivov.

Kratek pregled poglavij v pričujoči monografiji odpira številne perspektive razvoja univerze, pri čemer bi izpostavil naslednje. Prizadevanja pred ustanovitvijo Univerze v Mariboru, med njo in po njej so postavila temelje prihodnjega razvoja (Melanšek in Friš, 2025), zavedanje o potrebah univerze, prehojena trnova pot, pravni temelji in politična podpora v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja so pri tem imeli izjemno pomembno vlogo (Ivanjko idr., 2025). Lobnik in Gabrijelčič (2025) ugotavljata, da mora imeti univerza prostore, ki so umeščeni v širši prostor in omogočajo funkcionalnost za izvajanje izobraževalnega, raziskovalnega, umetniškega dela in drugih dejavnosti. Prostorji morajo biti estetski in morajo odražati mogočnost univerze. Poleg funkcionalnosti je pomemben tudi videz ter varnost prostorov in

objektov. Avtorja (Lobnik in Gabrijelčič, 2025) predstavita preteklo gradnjo in obnavljanje objektov ter izzive gradnje novih prostorov fakultet. Rektorat, središče univerze, je v prelepi zgradbi iz leta 1886, ki celotni univerzi daje čar (Univerza v Mariboru, n. d. i.). Žnidaršič idr. (2025) predstavijo značilnosti kadrov Univerze v Mariboru ter izzive na področju kadrovske politike v prihodnje. Kot ključni element izpostavljajo tudi zaposlenim prijazno delovno okolje. Na kadrovskem področju je precej izzivov za prihodnost, predvsem glede vzdrževanja kakovosti in prepoznavnosti univerze, ki ju določajo kakovost kadrov, usposobljenost zaposlenih za delo, kompetence zaposlenih in njihova sposobnost za učenje in prilagajanje novim razmeram ter visoki etični standardi. V letu 2022 je bila sprejeta »Resolucija o nacionalnem programu visokega šolstva do 2030« (ReNPVŠ30) (2022), ki na področju kadrov predvideva predvsem dva ukrepa, in sicer spodbujanje sistema mednarodno odprte kadrovske politike oziroma spodbujanje sistemske kadrovske krepitve visokošolskih zavodov ter zagotavljanje privlačnih raziskovalnih pogojev, pri čemer je tudi obveza Univerze v Mariboru, da temu sledi (Žnidaršič idr., 2025). Sotlar in Frumen (2025) nas popeljeta skozi široko paleto programov na fakultetah ter izobraževalne dejavnosti Univerze v Mariboru, kajti temeljna dejavnost vsake univerze je izobraževalna dejavnost. Področja izobraževanja so naslednja: družbene vede, novinarstvo in informacijska znanost; poslovne in upravne vede, pravo; informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT); tehnika, proizvodne tehnologije in gradbeništvo; naravoslovje, matematika in statistika; kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in veterinarstvo; transport, varnost, gostinstvo in turizem, osebne storitve; zdravstvo in socialna varnost; umetnost in humanistika. Znanost in umetnost sta pomembni področji, ki ju razvija univerza. Korošak idr. (2025) predstavijo najbolj dejavna področja raziskovanja na posameznih fakultetah Univerze v Mariboru in področje umetnosti – likovno in glasbeno umetnost, ki odlikujeta našo univerzo. Hrast idr. (2025) ugotavljajo, da so poleg kadra najpomembnejši študenti, ki so tudi najštevilčnejši, kajti njim je namenjeno izobraževanje. Del študentov po zaključenem študiju ostane na univerzi in so del kadrovskega jedra univerze na izobraževalnem, raziskovalnem, administrativnem ali logističnem delu institucije. Univerza v Mariboru je znana po dejavni vlogi študentov v številnih odločevalskih procesih na ravni fakultet in univerze kot celote. Tominc idr. (2025) predstavijo mednarodno povezovanje zaposlenih na univerzi in študentov, ki je ključnega pomena za umeščanje univerze v mednarodni prostor, sodelovanje pri pripravi skupnih izobraževalnih programov (npr. doktorskih šol), raziskav in razvojnih projektov. Mednarodno sodelovanje pomeni tudi delovanje raziskovalcev v mednarodnih uredniških odborih posameznih publikacij in zbirk pri mednarodnih založbah, v

uredniškem delu pri mednarodnih znanstvenih revijah, v soorganizaciji mednarodnih konferenc in drugih oblikah sodelovanja z univerzami v tujini. Trajnostni razvoj univerze se sklada s cilji trajnostnega razvoja družbe nasploh. Prispevek univerze na področjih trajnostnega razvoja je lahko velik. Če povzamemo cilje trajnostnega razvoja Organizacije združenih narodov, lahko na vsakem področju najdemo razloge za dejavno vlogo univerze na izobraževalnem ali raziskovalnem področju. Cilji trajnostnega razvoja Združenih narodov poleg odprave revščine, lakote, zagotavljanja zdravja, zdravstvenega varstva in blaginje, kakovostnega izobraževanja, enakosti med spoloma, čiste vode in sanitarne ureditve, cenovno dostopne in čiste energije, spodobnega dela in ekonomske rasti, industrije, inovacij in infrastrukture, zmanjševanja neenakosti, trajnih mest in skupnosti, odgovorne porabe in proizvodnje, podnebnih ukrepov, življenja v vodi, življenja na kopnem, miru, pravičnosti in močne institucije ter partnerstva poudarjajo tudi pomen odzivanja na varnostne grožnje ter zagotavljanje kakovosti življenja ljudi (Vovk idr. 2025). Vovk idr. (2025) še posebej izpostavljajo področja, kjer je Univerza v Mariboru dosegla nekaj vidnejših dosežkov glede zagotavljanja trajnostnega razvoja. Kačič idr. (2025) poudarjajo pomen evropske integracije, mikrodokazil, digitalizacije in zelenega prehoda, torej v prihodnost usmerjenega razvoja Univerze v Mariboru. Vsebine, za katere avtorji menijo, da so pomembne za prihodnji razvoj univerze, ki je del evropskega visokošolskega prostora, so zavedanje o globalizaciji in mednarodnih razsežnosti visokega šolstva, nadaljevanje procesov bolonjske deklaracije o visokem šolstvu ter prilagajanje novim potrebam in razmeram v Evropi na področju zaposlovanja, razvoja novih poklicev ipd. Sledijo ambiciozni cilji, da bi dosegli dvajset odstotkov mobilnost študentov v evropskem prostoru, kreiranje univerze brez zidov za soočanje s sodobnimi izzivi, kot so podnebne spremembe in ekološki izzivi. Treba je zagotoviti evropska univerzitetna zaveznitva in ustrezno nacionalno zakonodajo ter uresničiti Strategijo Univerze v Mariboru 2021–2030. Ne pozabimo, da mora biti univerza močna, avtonomna in odgovorna – imeti mora močno vodstvo in zadostno avtonomijo, da lahko učinkovito opravlja svoje poslanstvo. Biti mora odgovorna družbi, ki ji služi, ter pri svojem delovanju spoštovati akademsko svobodo in visoke etične standarde.

V naslednjih desetih poglavjih je predstavljen izjemno bogat opus dejavnosti sodelavcev in študentov Univerze v Mariboru. Knjigo priporočam v branje vsem, ki jih zanima razvoj naše univerze, predvsem pa menim, da bi knjigo moral prebrati vsak zaposleni na Univerzi v Mariboru, da si ustvari vtis o njenem razvoju v zadnjih

petdesetih letih, o sedanjem položaju in možnih smereh razvoja v prihodnje, kajti univerza smo ljudje, od prvega do zadnjega zaposlenega.

V publikacijo smo uredniki in avtorji v kratkem času vložili veliko truda, da bi 18. septembra 2025 obeležili petdeseto obletnico naše univerze, kjer delamo in opravljamo naše temeljno poslanstvo. Delo z mladimi, raziskovanje in umetniška dejavnost ter prispevek k družbi je privilegij in poslanstvo članov akademske skupnosti.

Pričujoča monografija naj služi kolegicam in kolegom univerze v razmislek o pisanju zgodovine posameznih fakultet (nekateri fakultete so to nalogo že opravile), ki presega brošure, ampak se analize in sinteze svojega dela loteva natančno in kritično. Razmisliti je treba tudi o morebitnih monografijah po posameznih področjih dela Univerze v Mariboru, saj je v tej publikaciji nemogoče zaobseči vse delo kolegic in kolegov, ki je nastalo v zadnjih petdesetih letih. Urednika, uredniški odbor in avtorji skupaj z recenzenti, lektorici in tehničnimi uredniki smo se potrudili po svojih najboljših močeh, da smo po približno pol leta intenzivnega dela prišli do obsežnega dela, ki je zdaj pred vami.

Avtoricam in avtorjem poglavij se zahvaljujem za njihov izjemni prispevek pri dokumentiranju razvoja Univerze v Mariboru. Nenazadnje gre velika zahvala kolegicam in kolegom, ki so poleg avtorjev pomagali pri nastajanju te publikacije. Najprej gre zahvala najbolj dejavni članici uredniškega odbora, glavni tajnici Univerze v Mariboru Mojci Tancer Verboten, za odlično komunikacijo. Spoštovanim članom in članicam uredniškega odbora Šimetu Ivanjku, Alji Lipavici Oštir, Dušanki Mičetić Turk, Marku Marhlu in Zorki Novak Pintarič, lektorici Korneliji Sorger, recenzentom Radu Bohincu, Stanetu Pejovniku in Petru Umku, za tehnični pregled Barbari Erjavec, najlepša hvala. Velika hvala za izjemno tvorno sodelovanje in ves trud gre tudi sourednici Nataliji Ulčnik. Hvala tudi rektorju Zdravku Kačiču za vso podporo in za priložnost biti vodilni urednik tako pomembne publikacije, kar si štejem v posebno čast. Vsem zaposlenim ter študentom in študentkam želim čim lepše praznovanje petdesete obletnice ter odličen razvoj v prihodnje. Hvala vsem in naj živi ter se razvija naša *alma mater* – Univerza v Mariboru.

Viri in literatura

- Hrast, N., Majcen, Ž., Slaček, P., Lah, L., Tepić, M., in Hauc, E. (2025). Vloga in položaj študentov na Univerzi v Mariboru. V G. Meško in N. Ulčnik (ur.), *50 let Univerze v Mariboru: pol stoletja znanja in raziskovanja* (str. 241–266). Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba.
- Ivanjko, Š., Knez, R., Legat, D., in Tancer Verboten, M. (2025). Pravni vidiki nastanka in razvoja Univerze v Mariboru. V G. Meško in N. Ulčnik (ur.), *50 let Univerze v Mariboru: pol stoletja znanja in raziskovanja* (str. 67–94). Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba.
- IZUM, Institut informacijskih znanosti, Maribor. *Servisi*. <https://izum.si/servisi-in-storitve/>
- Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije. (n. d.). *Agencija*. <https://www.aris-rs.si/sl/agencija/predstavitev.asp>
- Korošak, D., Nekrep, A., Vukman, J., Knez, Ž., Pahor, D., Stožer, A., Tominc, P., Bajc, G., Rimele, O., in Svete, T. (2025). Znanost in umetnost na univerzi v Mariboru. V G. Meško in N. Ulčnik (ur.), *50 let Univerze v Mariboru: pol stoletja znanja in raziskovanja* (str. 197–240). Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba.
- Lobnik, U., in Gabrijelčič, P. (2025). Prostorski razvoj Univerze v Mariboru. V G. Meško in N. Ulčnik (ur.), *50 let Univerze v Mariboru: pol stoletja znanja in raziskovanja* (str. 95–118). Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba.
- Melanšek, T., in Friš, F. (2025). Ustvarjanje temeljev, začetki in zgodnji razvoj Univerze v Mariboru. V G. Meško in N. Ulčnik (ur.), *50 let Univerze v Mariboru: pol stoletja znanja in raziskovanja* (str. 31–66). Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba.
- Resolucija o nacionalnem programu visokega šolstva do 2030 (ReNPVŠ30). (2022). *Uradni list RS*, (49/22).
- SICRIS, Informacijski sistem o raziskovalni dejavnosti v Sloveniji. (n. d.). *Storitve*. <https://cris.cobiss.net/ecris/si/sl>
- Slovenska akademija znanosti in umetnosti (SAZU). (n. d.). *Člani SAZU*. <https://www.sazu.si/clani-sazu>
- Sotlar, A., in Frumen, S. (2025). Izobraževalna dejavnost na Univerzi v Mariboru. V G. Meško in N. Ulčnik (ur.), *50 let Univerze v Mariboru: pol stoletja znanja in raziskovanja* (str. 147–196). Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba.
- Swiss National Science Foundation. (n. d.). *Research*. <https://www.snf.ch/en/p7RrnNobc5iheWWy/page/research>
- Tominc, P., Presker, R., Kraljič, M., Zurb, J., Rijavec, V., Krivograd, J., Žnidaršič Mohorič, A., Gorjanc, P., Šprajc, P., in Arh, I. (2025). Internacionalizacija Univerze v Mariboru – nekaj primerov akademskega sodelovanja v mednarodnem prostoru. V G. Meško in N. Ulčnik (ur.), *50 let Univerze v Mariboru: pol stoletja znanja in raziskovanja* (str. 267–304). Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba.
- U.S. Embassy in Slovenia. (n. d.). *Fulbright program*. <https://si.usembassy.gov/fulbright-program/>
- Univerza v Mariboru (n. d.). *Center za zaslužne profesorje in upokojene visokošolske učitelje*. <https://www.um.si/o-univerzi/center-za-zasluzne-profesorje-in-upokojene-visokosolske-ucitelje/>
- Univerza v Mariboru. (n. d. a). *Kakovost*. <https://www.um.si/kakovost/>
- Univerza v Mariboru. (n. d. b). *Lestvice*. <https://www.um.si/kakovost/lestvice/>
- Univerza v Mariboru. (n. d. c). *Medijsko središče*. <https://www.um.si/medijsko-sredisce/>
- Univerza v Mariboru. (n. d. č). *Mednarodno sodelovanje in izmenjave*. <https://www.um.si/mednarodno-sodelovanje/>
- Univerza v Mariboru. (n. d. d). *Nacionalni raziskovalni projekti*. <https://www.um.si/raziskovanje/o-raziskovanju/raziskovalne-vede/>
- Univerza v Mariboru. (n. d. e). *O raziskovanju*. <https://www.um.si/raziskovanje/o-raziskovanju/>
- Univerza v Mariboru. (n. d. f). *Odprta znanost*. <https://www.um.si/raziskovanje/odprta-znanost/>
- Univerza v Mariboru. (n. d. g). *Stabilno financiranje znanstvenoraziskovalne dejavnosti*. <https://www.um.si/raziskovanje/o-raziskovanju/stabilno-financiranje-znanstvenoraziskovalne-dejavnosti/>

- Univerza v Mariboru. (n. d. h). *Študij*. <https://www.um.si/studij/>
- Univerza v Mariboru. (n. d. i). *Zgodovina*. <https://www.um.si/o-univerzi/zgodovina/>
- Univerza v Mariboru, Študentski domovi. (n. d.). *Domovi*. <https://sd.um.si/portal/index.php/nasi-domovi>
- Univerza v Mariboru. Univerzitetna knjižnica Maribor. (n. d.). *Elektronski viri*. <https://ukm.um.si/elektronski-viri>
- Univerzitetna založba, (n. d.). *O založbi*. <https://press.um.si/index.php/ump/about>
- Kačič, Z., Mongus, D., Golob, I., Vlaovič, B., Frumen, S., in Ješovnik, A. (2025). Izzivi Univerze v Mariboru na področjih evropske integracije, mikrodokazil, digitalizacije in zelenega prehoda. V G. Meško in N. Ulčnik (ur.), *50 let Univerze v Mariboru: pol stoletja znanja in raziskovanja* (str. 341–380). Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba.
- Vovk, A., Presker, R., Meško, G., in Marhl, M. (2025). Trajnostna rast Univerze v Mariboru: s kakovostjo, inovativnostjo in konkurenčnostjo v varno prihodnost. V G. Meško in N. Ulčnik (ur.), *50 let Univerze v Mariboru: pol stoletja znanja in raziskovanja* (str. 305–340). Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba.
- Žnidaršič, J., Tancer Verboten, M., in Bernik, M. (2025). Kadrovski razvoj Univerze v Mariboru – spodbudno delovno okolje. V G. Meško in N. Ulčnik (ur.), *50 let Univerze v Mariboru: pol stoletja znanja in raziskovanja* (str. 119–146). Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba.

